

22 Temmuz — 1935

ALTAN

Elâziz

Yıl 1

Ayda bir Halkevi İdare heyeti Tarfindan Çıkarılır

No. 6

İçindekiler

Çocuk Bahçesi Çocuk ve oyun.

Doğu İllerimiz

Ülkücü öğretmen Zeki Dundar Alp için.

Harput kelimesinin Menşe'i üzerinde

Şarımızda olup bitenler.

Kara Dayı (Hikâye)

...

Z. Gökmen

B. Turgut Okaygün

Nurettin Ardıç

...

C. Ataç

H

a

l

k

e

v

i

Turan Matbaası — Elâziz

Şehzade Halkevi
Kütüphanesi
İzmir

ÇOCUK BAHÇESİ

ÇOCUK VE OYUN

Çocuk, bir Ulusun geleceğe ait bütün bir umududur. Umut ise hayatın mayasıdır. Gönünde bir emel, kafasında bir umut taşımayan insan yoktur. Eğer böyle bir boşluk duyan bir kimse tasavvur edilirse onun yaşamak hususundaki azmının tamamile bir hiçlikten ve bir yokluktan ibaret olduğunu görürüz. Umutların en büyüğü ve insanî peşinde tatlı tatlı sürükleyip götüreni istikbal umutlarıdır. Çocuk ise istikbal umutlarının biricik çeşinliğidir. Cemiyetler varlıklarını, ileri gidiş arzu ve gayretlerini hep bu küçücük yavrunun umuzlarına yükletirler.

Şu halde bu küçük umuzlar, yökleneceği yükü yerine götürecektir kadar kuvvetli ve güvenli olmalıdır. Bu kuvveti ve bu güveni terbiye dediğimiz vasıta ile elde edebiliriz.

Terbiye, daha ilk tebessüm ile başlar. Ne mutlu! o çocuklara ki terbiyeleri, bu günlerinden başlayarak kendi iradelerini kendi emellerile uygun bir halde yürütecekleri güne kadar devam eder. Dünyanın her tarafında Çocuk en büyük bir kıymettir. En iptidai bir hayat içinde yaşayan Zenciler bile çocuklarının değerini ve kıymetini bilirler, onları her şeyden daha çok severler.

Medenî alemde ise Çocuğun mertebesi, olgun iş adamlarından daha mühim bir yer işgal eder. Çünkü işi ve faidesi ne olursa olsun yaşlı ve olgun bir insan, Hayata, Cemiyete, Medeniyete verebileceğini vermiştir.

Fakat Çocuk istikbali kuracak ve yapacaktır. O küçücük başların içinde kim bilir nasıl mümtaz bir Deha yaşıyor? Kim bilir bu çocuk belkide bütün Dünyanın çektiği bütün elem ve ızdırapları birden yok ediverecek ne değerli bir varlıktır?

Gelecek günlerin sahibi Çocuktur, bize sadetler bize rahat, refah ve şerefler vadeden de çocuktur.

İleri gitmiş Memleketlerde Çocuğun hakkı

o kadar büyük ve derecesi o kadar yüksektir ki her büyük kıymet bu küçük verliğin önünde duraklar ve her nevi fedakârlık ondan esirgenmez. Bunları burada uzun boylu söylemek, bizim çocuklarımızı çok mayus ve çok muhtarip edeceği için buraya ilmiyorum.

Bizim Çocuklarımız, Dünya çocuklarının nasıl bakılıp nasıl yaşatıldıklarını bilseler emim ki büyük bir ihtilâl çıkartırlar ve bizim kendilerine gösterdiğimiz alakasızlığın intikamını alırlar ve bizi tanımazlar, her çeşit tel'ine mustahak bulurlardı.

Çocuğun, çocukluk çağında Aileden ve Cemiyetten istediği pek az şeylerdir.

Sağlık, Sevgi, Oyun ve Bilgi; bunları aile ve cemiyet müştereken yapmak mecburiyetindedir. Zengin Fakir her çocuğun Cemiyetten istediği birdir, ve Cemiyet bu hakkı müsavi bir şekilde dağıtmaya borçludur. Zengin bir ailenin çocuğu haftada beş on liralık oyuncak kırar ve döker öyle ki bu oyuncaklar Fakir bir ailenin bir aylık geçimine bedeldir. Fakir ve işçi ailenin çocuğu ise sokakta Taşlara şekiller vererek bu heves ve ihtiyaçlarını gidermek mecburiyetinde kalır. Bu çocuk açılmaz, bu çocuk iyi yetişmez, bu çocuk faideli olamaz. Yurtta ki çokluğun hali böyle iken yetişecek neslin ne derece güvene uygun olduğunu kestirmekte kolaydır.

İşte bu sebeptendir ki (Çocuk bahçeleri) yetişecek neslin yetişme ve gelişmeleri için çok, pek çok faideler verir. İleri memleketlerde cemiyetler, büyüklerin zevk ve eğlence ihtiyacılarından evvel Çocukların oyun ve eğlencelerini düşünürler. Çünkü büyükler eğlenceye yalnız zevk ve haz itibarile muhtaçtır. Çocuk ise yetişme ve gelişme için mecburdur.

Çocuk bahçesi deyince İnsanın hatırına Ağaçlık, Çiçek, açık hava, Kumluk, Su kovaları, Toprak kürekleri gibi bir çok şeyler gelir. Filhakika, Çoçnk bahçelerinde bunlarda bulunur. Lâkin bunlar kâfi değildir. Bir Çocuk bahçesine giden yavru kıymetli bir fidan gibi gerek beden ve gerek zekâ ve seciye itibarile ihtimamla yetişir. Çocuk açık havada oynamalı müteaddit büyük küçük, kolay, zor, hafif ağır oyun ve oyuncaklarla karşılaşmalıdır.

Şahsî teşebbüs fikrinin uyanması için oyunlarını ve oyuncaklarını bizzat seçmeli ve bizzat idare etmelidir. Nezaret eden kimseler, çocuğun hareket ve faaliyetlerine asla müdahale etmemeli yalnız onu takip ederek bir tahripkârlığına veya bir kaza yapmasına meydan vermemelidir.

Çocuk Bahçelerinde toplu bir kaynaşma ve toplu bir didişme olduğu için Çocuk toplu yaşayış usulünü, Cemiyet Disiplinini, bak ve sıraya riayet faziletini de öğrenir. Ve Umumî inzibata tabi olmanın lüzum ve ehemmiyetini de idrâk eder.

Oyuncaklar ve oyunlar Çocuğun yalnız bedenî gelişmesini te'min etmekle kalmaz. Çocuğun zekâ ve ahlak terbiyesini de tamamlar. Çünkü Bahçede her hangi bir hadise karşısında bütün Çocukların alâka, heyecan ve tehessüslerinden istifade etmek imkânı pek çoktur. Hemen hemen bütün içtimâî kaideleri orada görüp öğrenebilir.

Yardım, diğerlerine sevgi, nezaket, açık sözlülük, güçlü ve kuvvetli olmak ihtiyacı, kuvvetlinin zayıfa merhamet ve yardım zarureti, hasılı Bedenî ve Medenî bütün zaruretleri Çocuk orada bulup toplar. Anoak Çocuklar bu Bahçelerde tamamilen başı boş bırakılamaz. Çünkü maksat terbiyedir. Ve terbiyeyi müdahale te'min eder.

Elâziz Çocukları bu bahtıyarlığı elde ettiler. Halkevi çok güzel bir Çocuk bahçesi yaptı ve Çocuklara da açtı. Bir anda 80 Çocuğu işgal edebilecek kadar zengin oyun aletleriyle temiz ve güzel Sahasile Memleketimizin yegâne Çocuk Bahçesidir. Bir eşi başka Vilâyetlerimizde henüz yoktur.

Her kasabamızda bir Çocuk bahçesi kurulması ne kadar arzu edilirse buralardan o kadar iyi istifade olunması da bu derece istenilir. Elâziz de kurulan Çocuk bahçesi Elâziz yavruları için pek büyük bir mutluluktur. Çocuk sahipleri çocuklarının bu bahçeden iyi ve daimî istifadelerini te'min için Bahçeyi ve aletleri dikkatle kullanmalarını, hotkâm olmamalarını öğütlemeli ve Çocukları bu gidişe alıştıncaya kadar yavrularıyla beraber bulunup onların oyunlarına ve hareketlerine nezaret eylemeleri lâzımdır. Bahçe esasen Aileler için dahi zevkle ve hazla gezilip görülecek bir yerdir.

İlbayımız TEVFIK GÜRÜN himmetli elleri Elâzize daha pek çok faydeli ve kıymetli eserler hediye edecektir. İki sene gibi az bir zaman içine sığdırdığı önemli eserlerini gördükçe onu en candan gelen saygı ve sevgi ile ebediyyen anacağız.

XX
X

ÖZ DİLİMİZLE

DOĞU İLLERİMİZ(1)

Altı yüz yıllık Osman oğulları vaktinde (Vilâyatı Şarkıye)adını taşıyan bu günkü Doğu illerimiz Osman oğullarının bir sömürgesi durumunda, (2) diğer yerlerimiz gibi zavallı yurdun zavallı bir bucağı idi Yol yok, Şömendöfer yok, yüksek dağların, sarp bellerin kolay kolay geçit vermeyen kıvrımlarının arkalarına uzanmış altın başaklı Muş ovaları, otlakları içinde sürüler saklayan Pasinleri, bakır gömüsü (3) Ergani, Gümüş yatağı Keban ile her bucağı kalabalık bir ulusu (4) Dünya varlığı içinde yaşatmaya yetergeli (5) Cennet yurdumuzun bu Cennet bucakları yüz üstü bırakılmış, okullar (6) kurulup yurt çocuklarının gözü ve beyni açılıp işletilmemiş, bu illerin Şehir ve kentlerinde Bayındırlık (7) adına taş taş üstüne konmuş, her yer gibi buraları da koyu bir gerilik koplamıştı; Hele Kızıl

sultanların Doğu illerinde kendilerine eğemenlik (8) verdiği bir zümre vardı, Hamidiye paşaları ve ağaları.

Bu zümre gücünü kör kütük bilimsizlikten ve (bağınazlıktan) alıyordu, yer yer türemiş bu dere beyleri, buralardaki ulus yığınınımızın benliklerinde bir tutsaklık (9) kurmuşlardı.

Sosyal yapısı (10) böyle sayruluklar (11) içinde bırakılan yığınınımızın (12) içinde ayrıca mantar gibi üremiş Ermeniler azlıklarına bakmayarak zavallı yurttaşlarımızı her gün bir parça daha bitgin kılığa koymak için bu dere beylerle el ele vermiş, zavallı ulusumuzu göğdesine kurt düşmüş bir ağaç gibi içinden içinden kemiriyordu.

Köylü çalışır, kazancı Ağaların keselerine dökülürdü, köylü çalışır, ürünleri (13) Şarlarda (14) bir duzak kılığında kurulu karabetlerin,

Vartanların dükkânlarına dökülür Köylüye alın teri payı olarak bir kuru ekmek ya kahr ya kalmazdı.

Kendilerini allahın gölgesi diye tanıtan Kızıl sultanların korumasından azgınlaşan bu ağalarla bunları avlayarak avuçlarının içlerine alan ve kendilerini Doğu illerimizin sömürgeci (15) sayan o Ermeniler, yüreklerinde bir parçacık acıma bile taşımayarak düşünce ve geçim yönünden saptırdıkları (16) yığınınımızın yüz yıllarca böylelikle iligini emdiler.

Bu çağda yolsuzluktan ve buraların baysallığının (17) bozukluğundan bu illerimize ulusun işini condan güdüp başaracak İlbaylar (18) işe yarar işyarlar (19) yarasını onaracak (20) Doktorlar, ulusa acunun (21) içinde yaşadığı çağın yükseliş yollarını anlatıp öğretecek öğretmenlerde (22) gelemeyordu.

Buralara o vakit gelebi len işyarların çoğu daha ziyade değersizliklerle yurdun bir parça bayındır ve iyi gün geçebilen yerlerinde ilişip tutunamamış sönük ve silik kişilerdi.

Sakarya boyları, Antep ve Urfa toprakları yurt çocuklarının kanlarıyla sulanıp ulus eğemenliği kurulduktan ve bütün geriliklerin temeli olan sultanlık yıkılıp batırıldıktan ve bu yurda yine tutsaklık getirmek için deneçlere (23) girişenlerde son defa tepelendikten sonra bu uğurda sönen canlarla dökülen kanların değeri olarak anılaşan (23) bu yurdu cumurluk yönetimi (24) eline geçtiği kılıhta bırakamazdı, netekim de bırakmadı.

Cumurluk kurumu (25) önce bütün yurttaşların tek bir bütün olarak birbirine kaynaşıp Avrupanın yüksek tekniği ve kültürle yuğrularak yaradılış yüksekliğinin gereğince yaşaması için düşünüş aytâşmalarile (26) yeni yaşayışı kurdu.

Demiryolu siyasasile (27) her gün bir yerden

diğer yere rayları uzatarak yurdu Demiryolu ağıle kaplama yolunu tuttu, işte bu yıl Diyarbakire ulaşacak, Elâzizimizide geçen yıl kucaklamış olan Demiryolumuz cumurluk yönetiminin erdiği bayındırlık işlerinden birisidir, bir yandan bu illerde de yaşama ve gelir kaynaklarını yokladı, Ergani ocaklarını kurdu, bir yandan Mardin çevresinde neft kuyuları açtırmak için yoklamalar yaptırıyor, Aras deresinin kumlarından Altın çıkartmayı tasarlıyor, bir gün gelecek ki (o günler uzak değil), Gebandan da Gümüş çıkartıldığını göreceğiz.

Bu saydıklarım yurdu genliğe (28) kavuşturmak için üzerinde yürünen işlerden doğu illerinin payına ayrılanlardır.

Bu günlerde sayın (29) Başbakanımız İsmet İnönü doğu illerinin isteklerini, yaraşıklarını (30) yerlerinde görüp düzenlemek için uzun bir gezi (31) yapıyor.

Ulus yönetimini (32) uzun yıllar umuzları

üstünde taşıyan, ulusunu vükseltme kaygısıyla daha genç denecek yaşında saçını başını ağartan bu Büyüğümüzün iç sızısını anlamak güç bir iş değildir, o bir saltanat sadrazamının babialinin morfiniman koltuklarında geçirdiği günler gibi Başbakalık yapamazdı, yaradılışı ve ulusuna karşı taşıdığı sevgi buna elveremezdi.

Sakarya boylarında azılı yağının (33) saldırışlarına çevresindeki (34) pağadurlarla (35) karşı koyarak düşmanı yurttan atan, beyninin işlerliğile her güce bir kolaylık bulan, bu ulusun yüz yıllarca taşıdığı tutsaklık zencirini Lozanda kırıp atan bu Büyüğümüz bu günlerde yaptırdığı Demir yollarını gözden geçirerek, ulusunun diriliğini perkleştirecek önemli (36) işler başarmak için doğu illerinde dolaşıyor.

İsmet inönü bu uzun geziye çıkarken Ankara durağında kendisini uğurlayan Sayıllarımıza (37) isteklerinizi yerine getirmeğe gidiyorum buyurmuşlardı.

Kurtuluş savaşının başlangıcında o karagünlerde; devrimin (38) her atılımında (39) öz birliğini ortaya koyan, batı illerimizle (40) ele ele veren Doğu illeri için başta Büyük Önderimiz, Ülkü Babamız Atatürk olduğu halde yurt kurucularının bu geri kalmış parçamızı da vükseltmek için candan ilgiler taşıdığını görüyoruz, bu ilginin kanaatları kuvvetlendiren gösterilerdendir ki (41) şimdiye kadar bulunduğu İl bayhıklarda ve Kültür alanında (42) yüklendiği her işi yüksek bir yurt severlikle ve ileri bir kavrayışla yürüten, bulunduğu yerlerde baysallık ve bayındırlıklar kuran Abidin Özmen gibi cumurluk yönetiminin ileri kerte (43) lerde değer verdiği yüksek bir yurttaş Genel ispekter olarak bu illere gönderiliyor, Atatürkün cumurluğu emanet ettiği yeni neslin iyi yetişmesine gönül vermiş Tevfik Gür gibi Kültür ve Bayındırlık işlerinde değerli bir İl baya, İç bakanımızın bir aralık Kamutay (44) kürsüsünden Şarkın, incisi deye sevgi ve değerini ortaya koyduğu Elâzizin vükseltme işi veriliyor, en değerli İşyarların Doğu illerimizde iş tutma yükümü Halk partisi ulusunun Türk elinin her bucağına her yönden verdiği önemi, her gün hızını birer parça daha artırarak giriştiği bu yurt kurma savaşında Batı kültürünün ışıklarıyla yurdu batı evreni (45) biçiminde aydınlatmayı ülkü edinen yurt seçginlerinin (46) yer yer

kurduğu ve dahada kuracağı endüstri (47) ve en ileri ekonomikal kurumlarla (48) acunun (49) göz kamaştıran bir ulusu kertesine yetişip vükselmekte olduğumuz günlerin ve yaşayışın içinde olduğumuzda kuşkumuz yoktur.

Sevgisi içimizde kökleşmiş olan değerli Başbakanımızın ilerinin sonsuz yıllarında bu gezi ile de anılacağı önemli başarılarını (50) göreceğimizden kıvanç (51) duymaktayız;

Ulusunun göz bebeğine; İnönünün bu yigitine safalı yolculuklar dileriz.

ZİYA GÖKMEN

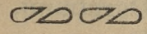
Bu belgede (makale) geçen Kelimelerin karşılıkları

- 1— Doğu illeri, Şark Vilâyetleri,
- 2— sömürge durumunda müstemleke, vaziyetinde
- 3— Gömü, Hazine,
- 4— Ulus, Millet
- 5— Yetergeli, kabiliyetli,
- 6— Okul, Mektep
- 7— Bayındırlık, Memuriyet
- 8— Egemenlik, Hakimiyet
- 9— Tutsaklık, Esaret
- 10— Sosyal yapı, İctimai bünye,
- 11— Sayırluk, Hastalık
- 12— Yığın, kitle
- 13— Ürün, Mahsul
- 14— Şar, Kasaba
- 15— Sömürge, Müstemlekeci
- 16— Saptırmak, dalâlete düşmek
- 17— Baysallık, huzur, Asayış

- 18— İl bay,
- 19— İşyar, Memur, mak, iyi etmek
- 20— Acun,
- 21— Öğretmen, Muallim
- 22— Deneç, Tecrübe
- 23— Anılaşma, Abideleşme
- 24— Cumurluk yönetimi, ve ya yönetgesi Cumhuriyet idaresi
- 25— Kurum, teşekkül, teşkilât
- 26— Düşünüş aytâşması, Fikir münakaşa ve mücadeleli,
- 27— Siyasa, Siyaset
- 28— Genlik refah, genişlik,
- 29— Sayın, Saygılı, hürmete layık
- 30— Yaraşık, Yakışan
- 31— Gezi, Seyahat
- 32— Ulus yönetimi, Devlet idaresi
- 33— Azılı yağı, azgın Düşman
- 34— Çevre, Etraf
- 35— Pağadur, bahadır,
- Yigit
- 36— Önemli, Ehemmiyetli
- 37— Saylav, Mebus
- 38— Devrim, İnkilâp
- 39— Atılım, Atılma, hamle
- 40— Batı illeri, Garp Vilâyetleri
- 41— Gösteri, Tezahür
- 42— Kültür alanı, Maarif muhiti, Maarif sahası
- 43— Kerte, Derece
- 44— Kamutay, Millet meclisi
- 45— Batı evreni, Garp alemleri
- 46— Seçkin, Güzide, mütemayız
- 47— Endüstri, Sanayi
- 48— Ekonomikal kurum, İktisadi teşkilât
- 49— Acun, Dünya
- 50— Önemli başarılar, Ehemmiyetli muvaffakiyetler
- 51— Kıvanç, Zevk
- 52— İspekter müfettiş

Ülkücü Öğretmen
ZEKİ DÜNDAR ALP için.

Bu unudulmuş o ferağatlı
ölüşün mükâfatıdır

Açlıktan ölen bir çok
ülküçüler tanırız. O ölüş
bu unuduluşun başka
bir çeşididir. O ölümün
sefil kucagında erişil-
mesi zor bir ideyel
şahikası, bu ölümün
şerefli koynunda bir
kahramanın heybetleşen
sert görünüşü vardır.

Türk devriminde irtica
yumruk sıkan iki
parlak yıldız tanırız.
Biri doğunun ufkunu
karartan karakuvvetin
gıcırtılı saldırısını ön-
leyen. Öbürü günden
önce çıkan ve günden
evvel batan ve zalim
kuvvete sürüklenen.

Ulus erginlik hakkını
almıştı, devrim hızla
ilerive gidiyordu, geri
fikirler bu gelişmeyi
çekemezlerdi. İlerlemek,
geriyi geride bırakmak,
geri geriliğini koruma-
kla Din perdesi altında
sürüp giden korkunç
ve iğrenç üstünlüğünü
elden bırakmak istemi-
yordu.

Dündar alp Elâziz
Okullarından feyzini
almıştı. Devrim başla-
rken onun idraki de

tekâmüle başlıyor ve
devrim eğitemile yoğ-
uruluyordu. Onu Çaba-
kçura bir öğretmen
olarak yolladılar. Tut-
uşmuş ruhu ile çevre-
sini eylemlendiren Elâzi-
zin bu ünlü çocuğu
daima tetiktedir. Ve
benliğini bağladığı yeni
uyanış hareketlerinin
belirsiz esnemesine bile
dayanamayacak kadar
kışkırtıcı ve uyanık dav-
ranıyordu.

Çabakçur havalisinde
Karakuvvet teprentisini
ilk sezen bu hassas
genç olmuştur. Derhal
Süel ve Sivil makam-
ları için durumundan
haberdar etti. Acınalım
ki bu duyuklara gerek
olan önemi vermediler.
Ve o zamana göre Dün-
dar alp az daha çok
uyanık bir yurt sever
değil bir muhbirirîkâzip,
vaziyetine düşüyordu.

Kasırgalı bir başın
çevreye çavrilan özgen
güzleri, kımıldanan, kı-
mılđaşan çok başlı ej-
deri ap açık görüyordu.
Uyanışı uyanıklığa balta
olacak olan bu menfur
esneyişin sonuçlarını
idrâk ediyor ve kirli
bir ganj gibi akan Çaba-
kçur suyunun çakıllı
kıyısında Saatlarca otu-

ruyor, doğu Anadolulu
bir Gelin gibi Saatlarca
susuyar ve cevapsız,
alâkasız kalan tel yazı-
larını düşünüyor ve
dahiyordu.

İspanya Orduları Ame-
rika sahillerine yana-
şıyor, Amerikanın en
kuvvetli Ordusu ile
Komutanı, Şimal Orma-
nlarının bilinmez köşe-
lerinde Kamp kurmuş-
lar, o zamanki Amerika
Cumhur Başkanı; Vil-
yam adlı güvenilir
adamını çağırıyor :

— Gidüp Ordusu ile
Komutanı bulacaksın;
Amerika sahillerinin
Düşman istilâsına oğr-
amak üzere olduğunu
ve haman koruma ter-
tibatı almasını söyl-ye-
ceksin. Vazife adamı
Vilyam Başkandan Or-
dunun bu'unduğu semti
sormağa lüzum görme-
den müthiş meçhulların
kafasında çizdiği isti-
famla ayrılıyor. Meç-
hulunu eritemeyen bü-
tün muhitten ayrılıyor
ve en kısa zamanda
ve çok uğraşarak ve
araştırarak Ordunun
Kampını buluyor ve
Sahil müdafaasına koş-
malarını bildiriyor. Şi-
mdi bu vazife adamının
Heykeli Amerika'dadır.

Kublay, Askerlik ve
öğrtmenlik gibi iki ön-
emli duyguyu köğsünde
ve kafasında birleştir-
miştir. Gelen ve büyü-
yen tehlikeyi önceden
görüyor. Pervasız ve
coşkun sesile haykırı-
yor. İhtilâllar, her nevi
Ulusal hareketler baş-
langıçta Umumî teredd-
ütler uyandı ırlar. Şef-
ler, liderler ve öne düş-
enler bu tereddütleri
ülkülerini uğrunda kulla-
nmağa ve meyvelendir-
meğe muvaffak olduk-
ları zaman ideyelerini
başarmışlardır. Kamu-
oydeki bu tereddüdü
anlamakta gecikmiyor.
Haykırışının hakikat
oluşunu imkânsız gör-
ünce ölüşünü cana min-
net biliyor ve büyük
bir ferağatla ve devrim
öcu yoluna aziz canını
veriyor.

Fikir önderleri bu
can verişin şerefli kah-
ramanını, değer verm-
ekte asla tereddüt etm-
eyen Türk ulusuna
tanıttılar. Onun için
dikilen anıt bize Kubl-
ayın sonsuzluğunu öğr-
etmekle kalmayacak,
bizden sonrakilere de
bir ATATÜRKİST ve
KAMALİZM ülküsünün
yolcusu örneğini vere-

cektir.

Bismark uydurma bir
Telgrafla Sahneye çıktı.
Milyonlarca Almanlığın
birliğini ve egemenliğ-
ini kurdu ve bunun için
yerine Heykeli konul-
du. Zeki Dündar Alp
doğru bir telgrafla ve
feragatlı bir can verişle
unutulmağa mahkûm
olmuştur.

Zeki dündar Alp, irt-
icacı eşiklerinde boğan
Elâzizliler içinden yeti-
şmiştir. Ve devrim
yolunda can vermekle
en aziz ölülerimizden
olmuştur. Biz bu yazı-
mızla Elâzizlilere teklif
ediyoruz. Dündar alp
doğuda Kamalist bir
Kahramandır ve bu se-
beple unutulmamalıdır,
ona hiç olmazsa müte-
vazi bir Büst ile saygı
gösterelim. Devrimin
bilinmeyen veya bilin-
ipte unutulmağa mahkûm
olan kahramanlarını
değerli mertebelerine
çıkartalım bu ise
maddî fedakârlık yap-
makla kabildir.

Dündar alp bilerek
ve duyarak ölmüştür,
Ve bu ölümdür ki ölüş-
lerin en öuemlisi ve en
ulusalıdır. Yarının kah-
ramanlarını, dünyanın ka-
hramanlarına gösterece-

eğimiz saygı ve sevgi
ile yetiştirebileceğiz. Dü-
nün şereflerini yaşatm-
ayan milletler bu günün
ve yarının üstünlük ve
haysiyetlerini kazanm-
akta hiçliğe ve güçlüğü
uğrarlar.

Zeki dündar alp çelik
kokusu altında can ve-
rirken :

Gelecekler, akan al
kanımı görecekler ve
öc Kınıncını sallarken
beni anacaklar demişti.

Geldiler, aldılar ve
bir azizin öcünü aldılar.
Fakat unuttular denm-
esin.

B. TURGUT OKAYGÜN

Harput Kelimesinin Menşe'i üzerinde

NURETTİN ARDIÇ

Küçük yaşımdan beri Memleketimin Tarihine karşı büyük bir alâka duyardım. Komşumuz Bayan Zehra'nın Harput Kal'esine, Dere Hamamına, Cinéviz Kralına ait anlattığı Efsaneler Çocukluk rüyalarımın en tatlı kısımlarını teşkil eder. Harputun Orta zamanlık Binalarının, Meryemana Kilisesinin, Ulu câmiin, Kal'e-nin, Arap baba Mumyasının bana sunduğu tesirlerle Târihe karşı ilk alâkalarımın teessüs ettiğini söylersem yalan söylemiş olmoyacağım.

Daha bir Orta tahsil Talebesi iken Harputun Tarihî hayatını tetkik etmek benim için bir İdeal olmuştu. Bundan 3 Sene evvel 18 yaşımda, Küçük ve sevgili Kardaşım Baha ile beraber, Ulu camiin girift yazılı Mermer Kitabesi karşısında duyduğum vecd ve heyecan gün-

lerce çalışarak pek az kimseler tarafından tanınan bu Kitabeyi çözmeme sebep olmuştu.

Şimdi elimde mütevâli Senelerin araştırmalarını toplayan bir külliyat var. Tarihi meslek olarak intihap ettikten sonra onları mümkün olduğu kadar ilmî bir metotla işleyerek neşretmek Memleketim namına bana düşen bir vazife oldu.

Bundan sonra (ALTAN) sütunlarında intişar edecek olan yazılarımı okuyanlar Harputun Tarihini benim gibi duyacak ve yaşayacaklardır.

* *

Harputun daha doğrusu Harput Kal'esinin ne zaman kurulduğunu bu gün kat'iyetle bilmeyoruz, Yalnız eskiden Fratin Şarkî Anadolu-da ki büyük kıvrımı içinde, Şimalden Karasu ve Cenuben Dielenin

Menbalarına kadar uzanan arazri İssuva veya İşsuva dendiğini Hitit Tabletlerinden öğrenmekteyiz.

Harput Ovasının mahsuldarlığı dolayısıyla çok eskidenberi Çiftçi bir Halkın oturmasına müsait olacağı açık bir hakikattir. Filhakika bu gün Ulu ovada rastlanan Köylerin yanlarında bulunan Hüyükler eski birleşme İstasyonlarıdır ki bunlar hakkında ileride daha etraflı izahat vereceğiz.

Harputun Milâdın Birinci Asrında mevcudiyetini gösteren Epigrafik vesâika sahip bulunmaktayız.

Büyük Harputen evvel Harputta Romalılara ait bir Kitabe bulundu. Bu Lâtince kitabe NERON (54 — 68) zamanında Ermenistan seferine giden Roma Ordusunun Kamp kurduğu yerde reks edilmişti.

Kitabeyi tetkik eden

eski Darülfünun Profö-sörlerinden J. H. Mor-dtmannın "İlmi - usuli tarih," inde bundan bilmünasebe bahs ediyor. Ve Ansyklopedia Britana dan Hermes (1880) isimli eserinde bu Kitabeyi mevzuu bahs ettiğini öğreniyorsakta maalesef Hermes bulmak kabil olamadı.

Üçüncü Asırda Romalıların Şarkta ki Vilâyetlerinden biri olan Sophéne bu günkü Dersim ve Harput havâlisine tekabül ediyordu. Bu Vilâyetin Merkezi Arsanias (bu günkü Murat Suyu) nun Frata karıştığı mahalle yakın bir yerde (belki bu günkü Miyadin civarında) bulunan Arsamosate Şehri idi. Bu şehrin ismini Arap müellefatında "Şimşat," şeklinde buluyoruz.

Arsamosatı'nın mevcudiyeti devirlerinde Harput ancak kuvvetli bir Kal'e hükmünde idi. Ve onun ağlep ihtimal 8 inci Asırda terk ve harabesinden sonra Harputun ehemmiyet kesp etmiş olması muhtemeldir.

Harputun en eski isminin Carcathiocerta olduğunu biliyoruz. Bu

kelime iki rükünden ibarettir.

1) carcath, 2) certa („ Şehir, Kal'e?)

Certa(„ Şehir)unsuruna Şarkî Anadolunun Ermenilerden evvelki sakinlerinin lisanlarında rastlıyoruz. urartu ların merkezi olan Vanda bulunan Küneiform Kitabelerde bu Şehre Sehamiramaguerd (laccite du Semiramis) Şehri deniyordu. [*]

F. Denor ment, Histoire ancienne [*] Page: 428 de e. orient tome : VI

Burada da guert („ Şehir) unsuruna rastlıyoruz. Carcath kelimesinin ise bir batının hatırasını yaşatması kabil olduğu gibi Kal'e-nin evsafına ait bir kelime olması da mümkündür. Şehrin sonraki isminde de rastlayacağımız quar („ Taş) unsurunu bu kelime içinde de arayabilirmiyiz?... Şehrin daha sonra ki devirlerde Ermeniler tarafından Khapert ismile anıldığını görmekteyiz. Bu kelimenin itiraz kabul etmez bir şekilde (etimoloji) si şöyledir :

Khar „ Taş , Kaya . Pert „ Kal'a Şato de-

mek olduğuna göre Kharpert Taşkal'e Kaya kal'e demektir ki Şehrin bu günkü isminin Orijinal şekli budur.

Harput kalesinin ve Şehrinin cesim Kalker kayalıklar ü z e r i n d e kurulu bulunduğu nazarı itibara alınırsa bu Adverme şeklinin isabetli olduğu görülür.

Pert („ Kal'e) unsuruna Ermenistanda bir çok yerlerde tesadüf ederiz. On üçüncü Asır Ermeni moruklarından gence li Girağos un eserinde şunları bulabiliyoruz. [*]

Madznepert Norpert („ yeni kale) Khakhanapert Khoiakhanapert bunlardan başka Frat kenarında vaktile büyük Selçuk Sultanı Alâettin Keyhubada mabes olan Küzerpert Kalesini de tanıyoruz. XI inci Asır bizans (Konikör) lerinde cedrenüs bu kelimeyi XOPROTE („ Kharpot şeklinde yazıyor ki bu günkü teleffuzun Rumların teleffuzuna yakınlığı sayını dikkattir.

Şehir Yedinci Asırda Araplar eline geçtikten sonra Arap lisanında (P) harfi olmadığından Arap Literatüründe

Şehrin ismini hartbert (Khartabirt) şeklinde görüyoruz. Mamafi Araplar Muaviye zamanında

[*] Girağosun eserin Moğol istilasına ait olan kısmı Ed. Dulaurier tarafından terceme ve neşredilmiştir. Muracaat; Türkiye Enstitüsü Mecmuası Cilt: 2

Harputta Vali bulunan "İbniziyad," da izafetle Şehre "Hüsnüziyad," ismini de verirlerdi.

Şehrin isminin ta Orta devirlerden 19 uncu Asıra geçinceye kadar bir istikrar göstermediğini de burada tebaruz ettirmek isteriz.

Ehlisalip müverrihlerinden (1193—1138 Güillo-me dety) [Historia belli Sacri a principibus christianis] in Palaestina et in srientie gesti] isimli eserinde Şehrin ismini "Ouartapiet," şeklinde zikrediyor.

(Devam edecek)

-Şarımızda olup bitenler-

Ziraat işleri:

Elâziz zirai vaziyetinde his edilir bir ilerleme vardır. bu sene ziraat dairesinin yetiştirdiği Aşılı 5 bin adet Kaysi, Şaftalı, Erik, ve 20 bin Dut fidanı köylüye dağıtılmış ve bu suretle bütün köylerin geniş bir ölçüde ağaçlanmasına önem verilmiştir. Elâzizin ekinlerinin durumuna gelince kışlıklar geçen seneye nazaran kuraklık dolayısıyla % 20 — 25 nisbetinde ürün vermediği ve ilk bahar ekinleri kuraklık devam ettiği takdirde % nisbetinde eksileceği tahmin edilmektedir.

Elâziz Ziraat direktörlüğünün en önemli hareketlerinden biride mevcutsakız ağaçlarından Fıstık yetiştirmek meselesidir üç yıl evvel Sakız ağaçlarına yapılan Gazi Antep fıstığı aşısı bu sene bazı ağaçlarda fıstık vermeye başlamış bu suretle mühim bir iş başarılmakta bulunmuştur bundan başka ve geçen sene olduğu gibi Pamuk tuhumu tecrübeleri yapılmaktadır. ayrıca eyi netice verdiği taktirde Elâziz Pamukculğu tekrar ihya edilmiş olacaktır. kısası Ziraat (Tarm) dairesinin çalışması eyi neticeler verdiği gibi halkın Zirai durumuda günden güne gelişmeğe başlamıştır.

§ § §

Özel muhasebeye:

Öğrenildiğine göre hususî muhasebenin yol vergisi Tahsilâtı hemen hemen geçen senenin aynıdır. hâlin ve takriben yol vergisini vereme-

yen 600 kadar işçi yollarda çalışmaktadır. ve yine borcunu veremediğinden takriben 2-300 mü kellefin tevkifi verilmiştir. Maaşlar, Ücretler ödenmekte olduğu masraflar muntazaman öğerenilmiştir. bunların başka Hasta hene işi ilerleme kteve istasyon caddesi üzerinde yapılmakta olan Mektep binası inşaatına ehemmiyet verilmektedir. geban köprüsile Şhzo köprüleri inşaatı için hazırlıklara devam edilmektedir. İl yollarının tamiratına önemle çalışmaktadır.

§ § §

İskânde:

932—933 senelerindeki muhacirler hariç olmak üzere son 7—8 ay zarfında muhtelif yerlerden İlimize 1800 ev hesabile 4241 nüfus göçmen gelmiştir. bunlar muhtelif ırklardan ve fakat islamdırlar. ekseriyeti Romanyadan gelenler teşkil etmektedir. bunlar geldikleri andan Haziran bidayetine kadariye yardımı odun, kömür, ve saire ihtiyaçları temin edilmiştir bu göçmenlerden türk ırkına mensup olmayanlar vilâyetin muhtelif yerlerine yerleştirilmiştir. Merkez de etminik, ve paluda kapu açmaz, Nirhi, Hoşmat köyleri yeniden yapılmakta ve önümüzdeki kış mevsimine kadar kabili iskân bir hale konmaktadır. gelen göçmenler yetişdiklerinden itibaren mustahsil ola bilmektedirler. Çünkü Tohum ve Öküz, Toprak verilmektedir. Bu itibarla Hükûmete pek bar olmayacaklardır. Gelenler Memurlar vasıtasile derhal Trenden

alınmakta ve müsafirhanelere yerleştirilerek mürettep mahallere bir taraftan sevk edilmektedir. Yeni köyler bizzat Muhacirlere yaptırılmakta ve böylece Üçüncü şahısların araya girerek kazanmak için yontamlarına meydan verilmemektedir.

Baytar dikektörlüğünde.

Elâzizin muhtelif mahallerinde bulaşık hayvan hastalıkları çıkmış ve bunlardan tederün uyuz, çiçek, yanı kara, dalak çor, çor denilen geçi bulaşık zatirriesi ve kuduz hastalıklarıyla mücadele yapılarak 6472 muhtelif hayvandan 488 i ölmüş 14 i tabii şifa bulmuş ve 36 hayvan Hayvan Tazminatı 67 hayvan tazminatlı olarak öldürülmüş 588 hayvan tedavi ile kurtarılmıştır. bu mücadelede muhtelif serum ve aşılar harclanmış ve bu suretle 1030 liralık fedakârlık yapılmıştır.

Muhtelif yerlerde görülen kuduz vakaları üzere 1924 köpek öldürülmüştür.

şimdiye kadar 2811 tek Tırnaklı hayvan üzerinde ikişer defa muayene edilerek Ruam mücadelesi ve her hayvanın sağlık şahadetnamesi verilmiş ve yedi hayvanda ruam görülmekle öldürülmüştür. ve bir hayli kaporeit ve malla-in gibi ceza harcandır. bulaşık ahırların dezenfeksiyonu yapılmıştır. bu mücadelenin neticesi olarak 62 umumî hayvan meskeninin fenni temizlikleri yapılması tatbik ve takip başlanmıştır.

116 umumî su yalakları birikintiyeye meydan kalmıyacak şekilde tahrip edilmiştir. Ruam şahadetnamesi olmaksızın hayvan alım satımı ve nakli şiddetle men ve tatbika başlanmıştır.

Vilayette damızlığa müsait sekiz hayvana şahadetname verilmiştir. sultan suyu harası damızlıkları 81 kısrağa telkîh ve sıfat şahadetnamesi verilmiştir. ilimizde mevcut ehli hayvanın maddeleri cins üzerine miktar ve neville ri tesbit edilmiştir. umumî vaziyet sevince değeri durumdadır. ayrıca elimiz bir transit merkezi olmak itibarıyla geçen seneye nazaran nisbetsiz bir fazlalık görülmüştür. 120 dana 2 manda 38 teke 134 koç ve 6 aygır iğdiş yapılmış iki hayvan saf kan arap olmakla Türkiye nesilnamesine kayıtlanmıştır.

Hususî hastalıklardan dolayı 220 hayvan meccanen muayene ve tedavi edilmiştir. 107

yeniden 166 tadilen olmak üzere 73 ağıl vücuda getirilmiştir.

Damızlığa yaramıyan tosun koç, Teke gibi hayvanları iğdiş yapmak için yedi adet bordizzo denilen alet getirilmiş ve basit olan sureti istimalı öğretilerek isteyenlere verilmiştir.

935 senesi nisan sonuna kadar mezbahada kesilen hayvanlar 37050 kilo hesabile 1482 koyun 2916 kiloluk 162 kıl keçi 47180 kiloluk 584 sığır 1400 kiloluk 7 manda kesilmiştir. bu suretle Elâzizde nüfus başına düşen et miktarı şöyledir. 932 senesinde beher nüfusa bir senede 30 kilo 470 gram 933 de 24 kilo 390 gram 934 senesinde 24 kilo 899 grm 935 senesi nisan sonuna kadar yanı dört ay içinde beher nüfusa 4 kilo 530 gram düşmektedir.

Yine 935 senesi dört ay içinde mezbahada müsaadeli ve imha edilen hastalıklı gövdelerin nev ve adedleri şöyledir.

Tederünden iki sığır kâmilan gelebekten 62 koyun 1 geçi 42 sığır yine kara cigerden 2 koyun kısmen müsaderede edilmiştir. anlaşılıyor ki şarımız baytar direktörlüğünde müsbet faaliyet ve hareketler yapılmıştır.

Tapu işleri:

Elâziz'de erazi vaziyeti bir hayli karışıktır. Bu sebeple metruk mallar da içinde olduğu hale mevcut erazi ve emlakın yüzde yetmiş ilâ seksen raddesinde ki miktarı Tapuya dayalı olmayup layiki veçhile Genel bir yazılış yapılmamış ve bu yüzden bir hayli karışıklıklar meydana galmıştır. Mümkün olduğu taktirde bütün Vilâyet aksi halde hiç olmazsa Belediye hududu dahilindeki erazi ve emlak kadastrosumun yapılması düşünülmektedir.

Bundan başka Elâziz Tapu idaresine her ay 400—500 nisbetinde mesalih eshabı uğramakta ve bu kadar Tapu işi görülmektedir. Bu gün sıkı ve metotlu bir çalışma ile Elâziz Tapu dairesinde birikmiş ve gecikmiş bir iş kalmamış gibidir. Diğer işler de, eksik teşkilata rağmen ve hiç bir vecihle gecikmeye ve Halkın gidip gelmesine meydan vermeden işleri bitirmek için esaslî tedbirler alınmağa başlanmıştır.

§ § §

ÇOCUKLAR! DELİLERE, MECZUPLARA, ZAVALLI DÜŞKÜNLERE
İ L İ Ş M E Y İ N İ Z

Yazan : C. ATAÇ

KARADAYI HİKÂYE

(Geçen sayıdan kalan)

Dudaklarında tebessüm gerili kaldı, başını önüne eğmişti. Güliyormu yoksa ağlıyormu idi? yüzünde pek hazin ve pek acınacak bir hal vardı. O anda muhakkak ki içinde bir âlem yıkılmıştı. Ve mazinin kim bilir nasıl bir ihtilâci çırpınıyordu. Dudaklarında halâ o gergin tebessüm vardı. Sanki gülerken birdenbire Donmuş ve öylece Taş kesilmiş gibi idi. Benim de yüreğimde ince bir ağrı hasıl olmuştu. Kâski sormasa idim. Diye düşünüyordum. O birdenbire başını kaldırdı.

— Ah, ah Küçük Bay; bilmeden beni ta yüreğinden vurdun, içimi kanattın... Nedeceksin, benim kara günlü ömrümü nedeceksin, o bir zehir deryasıdır seni içinde boğmak istemem. Gel vaz geç bundan. Karadayı hakikatan çok müteessir etmişim. Sorduğuma soracağım pişman oldum.

— Pek iyi Karadayı pek iyi kusura bakma, bilmedim, seni bu kadar dertlendireceğimi bilse idim, hiç sorarmı idim. Beni affet Karadayı. O, hiç cevap vermedi. Bulanık gözlerini Toprağa dikmiş düşünüyordu. Acıklı bir mazinin bütün ızdırapları o anda içini tutuşturmuştu. Derin ve keskin bir nefes aldı. Ben kalkıp gitmek istedim. kolumdan tutarak

— Dur evlât; durda dinle! artık söyleyeceğim; madem ki beni merak edip beni anlamak dile-din seni muradına erdireyim. Karadayı öğren.

— Oğul; ben Memleketimin iyi kötü öne gelen bir ailesinin çocuğu idim. Çocukluk ömrümü pek rahat ve pek varlıklı geçirmiştim. Bir sözüm iki olmaz, bir dileğim geri kalmazdı. Anam, Babam da üstüme ayrı ayrı titrerler beni kucaklarından yere koymazlardı. Güneş vurup karacak, soğuk alıp sararacak, hasta olup solacak diye beni odadan dışarı çıkarmazlardı. Ben On yaşımı geçmişim halâ böyle büyüyordum. Bazan sokağa kaçardım. Orada oynayan, koşan, yuvar-

lanan bir sürü Çocuk görürdüm. Fakat onlara alışmadığım için onlardan uzak durur ve korka korka onları seyredirdim. Mahalle çocukları; ah! bu mahalle çocukları!.. şimdi olduğu gibi o zamanda da bana düşman kesilmişlerdi. Bazan beni korkutmak için gözlerini açıp üzerime koşarlardı.

Dur şunu, şu kabak çiçeğini koparalım diye korkuturlardı. Ben de zırlı zırlı ağlayarak eve kendimi dar atar ve uzun müddet sokağa çıka mazdım. Uzatmayalım geçmiş gün, seneler böyle geçti fakat benim adım Kabrkeçiği, korkak, nanemolla, gibi çeşit çeşit isimler aldı. En ziyade gücüne giden korkak sözü ile kabakçi-geği idi. Bunu o kadar çok ve o kadar acı söylerlerdi ki ben de kendimin korkak olduğuna inanırdım. Yirmi yaşına gelmişim. Halâ hava biraz karardığı zaman dışarda kalamaz eve koşardım. Böyle olmakla beraber korkaklığımı da herkesten saklamak isterdim, korkak diyenlere kızardım. Lâkin güpe gündüz çarşıda gezerken, sokaktan geçerken birisi hızlıca öksürse yerimden bir karış zıplardım. Çok defa ruyalarım da bile korkarak uyumadığım geceler olurdu. İşte böyle eylât.

Ben sokağa çıktığım zaman Çocuklar bile beni birbirine gösterip, korkağa bak! korkağa; diye eğlenir, büyükler de kahkahalarla gülerdi. Düşün, evlât düşün bir Erkek için bundan daha fazla bir ızdırap ve hicap ne olabilir; Artık memleketten kaçmaya karar vermişim. Fakat nereye ve nasıl? derken Askerlik çıktı ben Asker değil, ne olursa olsun memleketten ayrılmayı bin canla bekliyordum. Sevine sevine Askere gittim. Bizi tarâkya sınırında bir kışlaya doldurdular. Allaktan olacak bütün Askerin içinde benim memleketim bir kişi bile yoktu, ben tamamiyle yabancı adamlar arasında idim. Fakat Askerliğe bak ki beni daha ilk Gecedan gece yarısı nöbete hem de ta Cümle kapısı nöbetine koymamışlarmı idi? Ben bu

gece yarısı karanlıkta yapa yalnız orada nasıl beklerdim? Evvelâ bunu Onbaşıya açarak yalvarmak ve beni gece nöbetine koymamasını söylemek istedim. Fakat burada da adım yazılacaktı. Ne olursa olsun korkudan ölsem bile korkaklığımı meydana vurmamak istemedim. Gece titreye titreye nöbete gittim. Gözüme neler, neler görünmüyormu du, zangır zangır titreyordum. Nöbetimin bitmesine pek az kalmıştı. Köşenin başından beliren bir karaltı bana doğru geliyordu. Eyvah eyvah dedim: gittikçe büyüyen bu gölge üzerime atılacak gibi oluyordu. Nasıl oldu, ne oldu bilmiyorum. Birdenbire ellerimi gölgenin boğazına geçirdim. Korkudan öyle bir sıkıştım ki bütün parmaklarım gırtlığa geçmişti. İkimiz de birer tarafa yuvarlandık. Ben korkudan bayılmışım. Gürültüyü işiten Devriyeler gelmişler bizi kaldırmışlardı. Koğuşun sıcaklığında neden sonra kendime gelirken kulağıma şu sesler geliyordu.

— Yaşa be Şaban! varol! işte yiğit dediğin böyle olur. Asker dediğin böyle olur. Gözle rimi açmadan Kulaklarımı diktim. Acaba alaymı ediyorlar, korkaklığımı buradada mı eğleniyorlar diye düşündüm, sözler, devam ediyordu.

Hınzır bir komita! ne zamandanberi Kışlaya Bomba atmaya, kundak koymaya dolaşıldığını biliyorduk fakat ele geçiremiyorduk. Nihayet bir kahraman Askerimizin Demir elleri altında can verdi. Daha çok marak ettim.

Demek ki ben birisini öldürmüştüm. Komita denilen bir şey'i boğmuşum. Konuşan, Çavuşla Zabit idi. bana bir cesaret geldi öksürerek, aksırarak ayıldım.

Zabit gelip alnımdan öptü. Ve :

Sağol Şaban, varol kahraman Asker, diye sırtımı sığadı.

Nihayet anladım ki benim korku ile üzerine atılıp can hevlile boğazını sıkıttığım adam bir Bulgar komitacısı imiş ve bizim Kışlayı yakmak için Dinamit koymaya gelmiş imiş. Aman yarabbi eğer ben bunu evvelden bilse idim. Daha karallıyı görürken öldürdüm. Fakat şimdi içime hakikatan bir kahramanlık dolmuştu. Kendimde Arslanları bile tutup çenelerini ikiye ayıracak kuvvet buluyordum. Ve o günden sonra adım

kahraman Karaşaban! olmuştu. Kısa keseyim evlât, Balkan muharebesi oldu, günler geçti. Biz tırhis ettiler. Ben düşündüm. Memlekete dönsem orada yine korkak yine Nanemolla olarak yaşayacaktım. Ben o ödeğe varup ta korku beçiliği mi? edeyim diyen Tıknaç çoban Kızını görecektim. Belki de bana dudak büzerk alay edecekti. Memlekete gitmemeye karar verdim ve buraya geldim.

Çalıştım, çabaladım. Burada namuslu, kendi halinde bir aile babası oldum. Lâkin oğul; Karadayı burada da içinin bütün ateşini dışarı vuran âlev gibi bir ah çekti ve devam etti. Lâkin oğul; felek bana yar olmadı, bahtım beni güldürmedi, kader bana bunu çok görmüştü. Karım iyi bir hatundu. Gül gibi geçinip giderken ve onu çok pek çok sevdiğim bir zamanda ecel elimden aldı. İki oğlum küçük yaşında talisiz babalarının kocağında kaldılar. Tarlalara çalışmaya giderken birini sırtıma alır öbürünü de elinden tutar götürürdüm. Küçük, Toprakların üstünde yuvarlanup emeklerken Büyüğü benim yanımda dolaşırdı. Küçüğü büyütmedim. Bir gün Tarlada Yılanı soktu, bir şeyi ısırıldı ne oldu bilmiyorum Mosmor şişip kaskatı kesildi onu ellerimle açtığım bir çukura gözyaşlarımla yıkayıp gömdüm. Öbürünü binbir zahmetle büyüttüm. Yetiştirdim. Bütün günümü ve ömrümü ona bağlamışım. Her şeyim ondan ibaretti. Bir gün yine Çiftlikte Tarlalara gidiyorduk. Nereden atıldığını bilemediğim bir Eşkiya kurşunu da onu alıp götürdü.

Ben, hep bu acıları çekmek için yaratılmış gibi yapa yalnız kaldım. Artık ben de ben olmaktan çıkmışım. Ne çalışma biliyor, ne de dünyadan bir tad alıyordum. İşe giderdim, giderdim ama bir yere dalar kalırdım. Gözümün önünde ölenlerin güzel yüzleri gelir onları seyretmekle doyamazdım. Onlarla konuşur, gülüşürdüm. Hergün hergün böyle saatlarla dalgın dalgın onlarla meşgul olurdum. Nihayet beni delidir diye çıkardılar. Çiftlikte yol verdiler. İşte oğul; ben halâ her gün Karımın ve Çocuklarımla yüzünü görüyorum. Onlarla konuşuyorum. Kalabalık yerleri sevmiyorlar. Onun için huralara geliyorum bu çeşmenin başı bizim her gün buluştuğumuz yerdir. Sen gelmeden önce onlar vardı.

Şimdi gittiler. İşte bu Köpek te tuhaftır. Onlar ne vakit yanımdan uzaklaşırlarsa bu Köpek yanıma gelir beni yalnız bırakmaz. Anladın mı yavrum. Karadayı, Deli şaban işte böyle. . . Sözüünü bitirince gözlerini yere endirdi. Bir az evvelki gülümseyen yüzü yine gerildi, bu acı ve feci hatıranın tek mil ateşi yüzünü sarmıştı. Kıp-kırmızı yanıyordu.

Akşam yaklaşmış, Güneş Denizin içine gömülüyor, Sarı yaprakların arasında Altın bir ışık eriyor gibi idi.

Aradan ne kadar zaman geçti, neler geçti, ve Karadayı nelerle meşgul oldu ve nasıl bir ömür geçirdi bunu pek bilemiyorum, fakat onu zaman zaman yine sokakta görüyordum. Fakat ara sıra beş on para verip uzaklaştırdım. Bir gün, bir Kış günü Akşama yakın bir zamandı, sert bir poyraz, kuru dalları çatırdatıyor, camları zorlayarak keskin ve soğuk bir musiki husule getiriyordu. Kesik kesik, korkak bir ahenkle kapumuz vuruluyordu. Doğrusu ya, bu soğuk Kış akşamında böyle vakıtsız kapı çalınması hiç te hoşuma gitmemişti çünkü kapıyı ben açmaya mecburdum. İsteksiz isteksiz yerimden kalktim, elimdeki Kitabı bir tarafa bıraktım, kapıyı açtım.

Karadayının, Esmer ve Kuru yüzü sararmış, kirli ve balmumundan yapılmış bir çehre gibi idi, kuru bir Kamış gibi titriyordu.

— Hayirola Karadayı; bu ne hal? diye sordum. Pash bir kilit mandalı gibi zorlukla açılan boğazından boğuk ve iniltili bir ses çıktı

— Bana bir yer, oğul; bir yer! orada yatayım. dedi ve düştü.

Hemen kollarına sarıldım o kos koca adam bir Kuş ölüsü kadar hafifti. Kucaklayup kaldırdım. Merdivenlerden yokarı çıkariyordum. Annem karşıma dikildi.

— Ne yapıyorsun; ne yapıyorsun! yokarı getirme, dur, bakalım nedir? ne olmuş? ben adeta hiddetlemiştim. Annemin meşhur titizliği yine üstünde ididi fakat böyle bir zamanda böyle bir zavallıya karşı bu muamele ne demektir?

Onu dinlemedim yürümek istedim Karadayı, kuru ve kadit elini sallıyarak mumaneat etti ve o da yokarı çıkmak istemedi. Tekrar avluya indik, onu bir tahta keravetin üzerine koydum. haman uzandı. Annemle ikimiz birbirimize bakiştık ben öfkelenmişim Anneme söylenmek istedim fakat onun yüzünde de aşikâr bir hüznün vardı gözleri dolmuştu. Annem dua eder gibi ellerini havaya açarak :

— Rabbim kimseleri, kimsesiz bırakma; zavallı Şaban, ne hallere gelmiş şuna bak. Vaktile dağ gibi bir adamdı. diyordu. Artık Anneme söyle-necek bir şeyi yoktu o da acıyordu. Bana dünerek

— Haydi Çocuğum bir bardak çay verelim de bir az içi kızsın belki, Yokarı çıktık Annem çayı hazırlarken

— Kim bilir hastahğı nedir? belki geçici, bul-aşıcı bir şeydir. Ve hem de muhakkak ki üstü başı kirli ve böceklidir. Yokarı almak bizim için tehlikelidir. Onu aşağıda bir yere yatıralım da orada bakalım. diyordu. Benim gönlüm buna hiç te razı değildi istiyordum ki yokarıda bizimle beraber Sobanın arkasında yatsın ve otursun. Bu fikrimi söyledim Annem tekrar ve yumuşak bir sesle:

— Olmaz, olmaz yavrum; evet dediğin doğru ve lâzım fakat ben gül gibi çocuklarımı zehirle-yemem. Böyle garip ve yoksulları himaye edecek yerler olmalıdır. Belediye bunlar için bir çare düşünmeli ve bir Hastahane açmalıdır. Biz eylik edelim derken bizde büyük bir felâkete düşeriz. cevabıle sözümü kesti.

Hasılı o gece Karadayıyı alt katta küçük bir yere yatırdık ve bol ateşli bir mangal koyduk bir tasta sıcak çorba içirdik. Bir az nefes aldı ve konuştu.

— Haydi siz gipin evlât, rahatsız olmayın. Allah razı olsun, allah sizi korusun Ben şimdilik iyiyim. Lâkin ölsem ne iyi olacak, artık Şabahu görmek istemiyorum. Neden bu kadar uzun yaşadım çünkü, bu gece ölürsem çok rahat öleceğim. Çünkü Karadayı için burasından daha rahat bir ölüm düşeği bulunmaz. Haydi haydi siz gidin rahatınıza bakın.

Ertesi sabah Karadayı yı ölmüş bulduk. Belediye

yeye ve Hükûmete haber verildi. Ne Doktor muayeneye lüzum gördü ve ne de bir hayır sahibi Karadayıyı düşünerek cenazesine geldi. Belediye bir yıkayıcı ile İki çöp amelesi göndermişti. Tesadüfen kapı önünden geçen iki Köylü de sevab için yardıma geldiler. Yıkayıcı, yıkadı, kefenledi, kırık bir Tabuta koydular. Dışarı çıkardılar. Evimizde Cenaze çıktığı için Biz de kederli idik fakat nedense hiç birimiz ağlamıyorduk. Tabutun kolayca çıkması için kapının kapalı duran öbür kanadını da açtım. Ayaklarımın arasına yumuşak bir şey takıldı. Bu, Karadayının vefakâr arkadaşı ve hemdemi olan ihtiyar Köpeği idi. O da burada bizim kapının eşiği üzerinde ölmüştü. Bu bir tesadüf mü idi? Yoksa bu iki talisiz mahlûkun hayatlarında müşterek bir rabitanın bilinmez bir sırrı ve bir neticesimi idi bilemem. Şunu iyi diliyorum ki gece yarısı acı acı bir Köpek uluması kulağıma gelmişti. ölen bu ihtiyar Köpek o zaman buraya gelmiş ve burada oda ölmüştü. Ben halledemediğim bu garip muamanın tesirile hüngür hüngür ağlıyordum. Tabutu taşıyan Ameleler de yüzüme şaşkın şaşkın bakıyorlar.

— Ne münasebet, ne münasebet, o bu kadar içli, adeta Babası ölmüş gibi ağlıyor diye konuşuyorlardı. Tabutu taşıyan öndeki amelenin birisi İhtiyar Köpeğin cesedine bir tekme atarak

— Al işte, bir de İt ölüsü. Bu gün kısmet bol, Emme, biri Dilenci, birisi de Köpek. Bol bol sadaka ve bahış alırsın-

— Töbe da ulan günaha giriyorsun;

— Günahımı, kâşki her gün bir zengin ölse de günaha girsem.

— Zengin ölürse seni acaba yaşıtırlarmı ya? Onun Tabutunu umuzlara değdirmeden götürürler.

— Eh ne de olsa beş on para bize de çıkar. Şimdi bu ölüsü kınalıyı bu havada nasıl gömeceğiz? Durdu durdu da geberecek günü buldu. Artık tahammül edememişim. Bağırđım.

— Sus, sus be Dinsiz imansız, viedansız herif. Allahtan kork!

sırf sevap alayım diye gelen Köylüler de hayretler içinde kamışlardı.

— Birisi Lahavlâvelâ kuvvete illâ billâh; diye rek başını salladı. Öbürü

— Ne günlere kaldık allahım, Sen bizi günah-tan sakla; diye söylendikten sonra ameleleri

— Haydi tutun şu Tabutu, yoksa ağzınıza birer yumruk indirirsem vırlanmayı görürsünüz. Diye payladı. Dört kişi tabut umuzlayup yürüdüler. Ben de arkalarından gidiyordum. Mezarlık epice uzaktı. Yoldan gelüp geçenler başlarını çevirip bakmamışlardı bile. Mezarlığa sapılacak köşenin başında Siyah ve bir sokak köpeği yatıyordu. Tabutu görünce yerinden kalktı ve biz geçtikten sonra o da arkamıza tekildi mezarlığa kadar geldi. Mezar basit bir çukurdan ibaretti onu içine atıverdiler. Beş on kürek toprakla çukuru doldurdular. Ve üzerini düzeltip yükseltmeden gittiler. Ben de ayrıldım. En son ayrılan o Siyah Köpekti. Kasabanın İnsanı, Dinî vazifesini bu Siyah Köpek eda etmişti. Öyleya Cenazeye gitmek Farzı kifayedendi!....

Karadayının ölümünden tam On gün evveldi Şehrin sayılır Zenginlerinden biri ölmüştü. Kasabanın her sınıf Halkı akın akın Tabutun arkasından hem de Karın ve rüzgârın şiddetine rağmen gidiyorlar ve herkes birbirini ite kaka Tabutu taşımaya çalışıyorlardı. Bu iki hadiseyi göz önüne getirince ah bu İnsanlık, ah, bu İnsanlık; ve mahalle çocuklarının zavallı Meczuplara ve hatta kendi halindeki safdallara musallat oluşlarını görüpte ah bu Çocukluk, ah bu mahalle çocukları... bakımsız ve başı boş mahalle çocukları! demekten başk ne yapabiliyoruz ki.... acaba bir şey yapamaz mıyız?....

C. Ataç

ÇOCUK BAHÇESİ AÇILDI

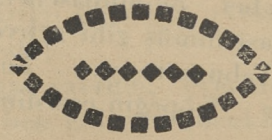
Güzel Halkevimiz, yanında yeni bir güzellik daha yarattı. Memleketin büyüklüklerini neş'e ve gurur içinde her gün Salonlarında toplayan Halkevi yurdun Çocuklarına da büyük sevinçler ve devamlı neş'eler bağışladı.

Geniş alanı Zengin oyuncaklarla Yüzlerce yavruyu bir sevinç tufanı içinde kucağına topladı. Açılma töreni çok tatlı olmuştur. Binlerce Halk Bahçenin kapısı önünde toplanmıştı. Doktor Bay Tahsin güzel ve heyecanlı bir söyleyle Çocuk bahçelerini ve Çocuğun yüksek değerini anlattılar.

Ve sonra değerli ve başarılı İlbayımız Haftalarca bizzat başında durarak ve kendi ellerile işleyerek vücutta getirdiği bu alanın anahtarını çıkartarak yapmak ve başarmak bizden hayırlı ve önemli sonuçlar elde etmekte sizden diyerek anahtarı Çocuk esirgeme kurumu Başkanına verdi. Ve Kurdelenin kesilmesini de değerli Generahımız Ekr-emin kardeşi Bayan Kemalden rica etti Kurdela alkışlar arasında kesildi. Çocuklar sevinç ve çığlıkları içinde Bahçeye yayıldılar.

Çocuk Anneleri ve Babaları da Sıralara ve iskemlelere dağılıp oturdular. Halkevinin Muziki güzel ve tatlı besteler çaldı. Çocukların neş'eleri etrafı cınlattırken Büyüklerin de heyecan ve memnuniyetleri onlardan daha az görünmüyordu.

İlbay Bahçede kurduğu her âlete yavrusuna bakan şefkatli bir bakış sıcaklığı ile bakıyor, dolup dolup boşalan oyuncakların daha nelere ihtiyaçları olduğunu araştırıyor ve bunları tesbit ediyordu. Çok belli idi ki gönlünün buraya ait olan coşkunuğu henüz dinmemiştir. Bütün rahatını yurd işlerine Halkın ve Çocukların terbiye yönünden çabuk gelişmelerine hasreden İlbay ısmarladığı Kahvesini bile dinlenerek tamam içemedi. Halâ meşguldu ve hep yapılacak işleri düşünüyordu. Çocuklar gülen yüzleriyle sık sık İlbayın yüzüne bakıyorlar ve içten gelen minnet ve şükranlarını sunuyorlardı.

MANHATTAN COLLEGE
LIBRARY
1